

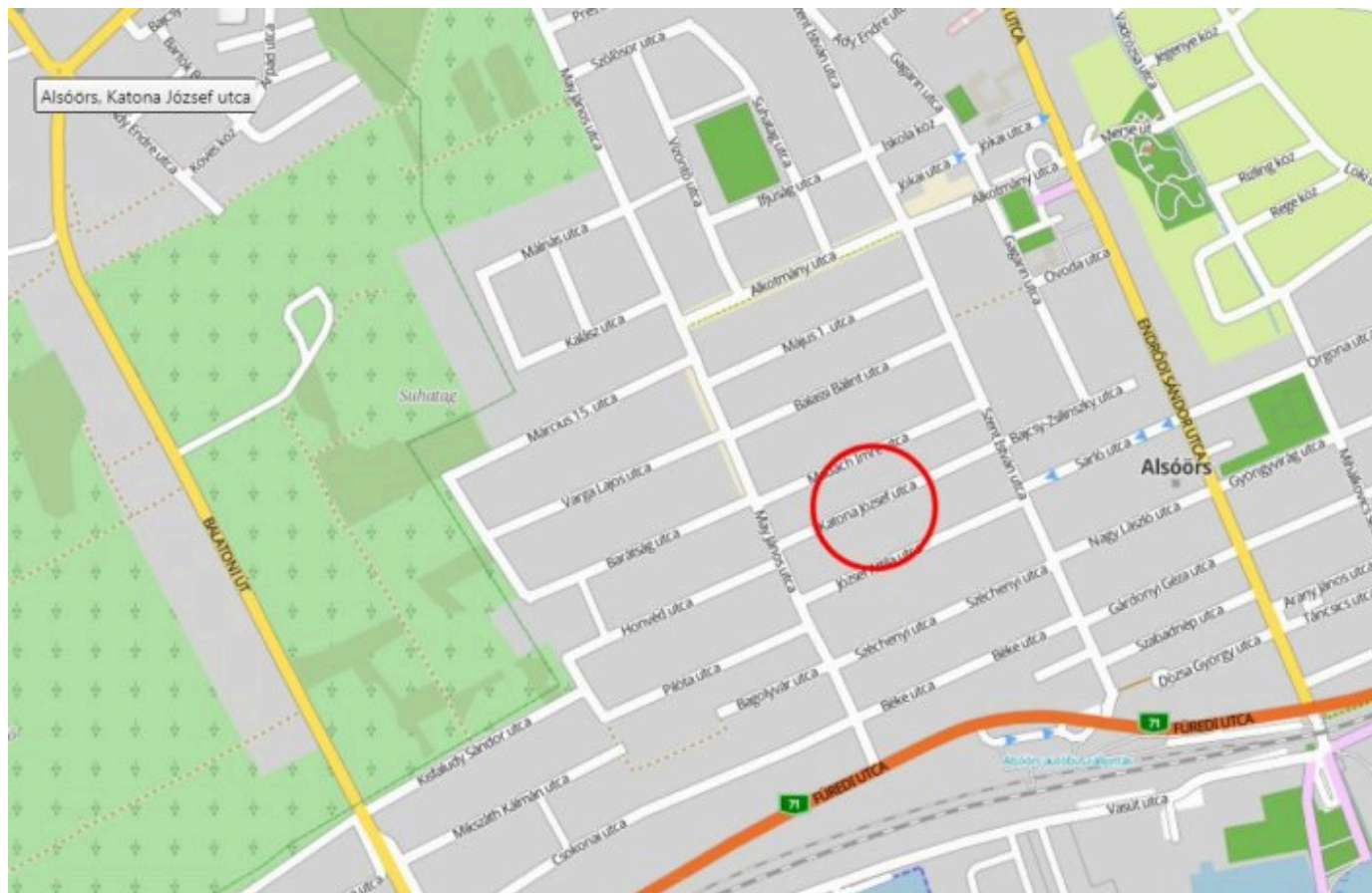
UTCAMESÉK 50. - KATONA JÓZSEF UTCA

Array Nyomtatás A

KATONA JÓZSEF UTCA. Amennyiben közterületeink elnevezését vesszük figyelembe, Alsóörs irodalmi negyedének is mondhatnánk akár azt az Endrődi Sándor és May János utca által határolt területet,

amelynek utcái a magyar irodalom legjelesebb képviselőinek emlékét őrzik és dicsőségét hirdetik. Közéjük tartozik mai utcamesénk hőse, **KATONA JÓZSEF író** is.

Jó társaságba került. „Közvetlen szomszédja” Balassi Bálint és Madách Imre, mellettük József Attila, Gárdonyi Géza, Nagy László, Jókai Mór, Ady Endre, kissé távolabb az Alsóörsön méltán oly népszerű Endrődi Sándor.

De kezdjük az elején! Messziről vezetett Katona József kilenc gyermekes takácsmester és Borbák Ilona második legidősebb fiának, az 1791. november 11-én Kecskeméten született Józsefnek az útja szülővárosa főügyészi székéig és a magyar irodalomban elfoglalt előkelő helyéig. Iskolai tanulmányait Kecskeméren, Pesten és Szegeden végezte. Nyolc levél fennmaradt ezekből az évekből apjával folytatott levelezéséből. A Pesti Tudományegyetem hallgatójaként jogot tanult. 1811-től a Második Pesti Magyar Játékszín Társaság tagja volt, ahol Békési József álnéven sikeresen játszott afféle „delectans actorként”, azaz mint műkedvelő színész. Közben maga is több darabot írt és fordított. Ebben segítségére volt latin, francia, német, olasz és angol nyelvtudása. A színház iránti rajongása nem volt véletlen: titkon és reménytelenül szerelmes volt Déryné Széppataki Rózába, akinek ezt soha nem adta tudtára, mintegy igazolva a róla kialakult képet, mely szerint őszinte, becsületes, komoly

ember volt. Miután szülei lebeszélték a színészi pályáról és a Játékszín is bezárta kapuit, Halász Bálint pesti ügyvédi irodájában dolgozott gyakornokként, később hites jegyzőként, majd Kecskeméten uradalmi és tiszti alügyészként, végül főügyészként.

Az 1814-es esztendő sorsdöntő volt számára: ekkor jelent meg az Erdélyi Múzeum című folyóiratban az a pályázat, amelynek a magyar irodalom első drámáját, a Bánk bánt köszönhetjük. A kiírás szerint a cselekménynek egy magyar háttérű történelmi drámát kellett feldolgoznia. Katona az 1200-as évekbe, II. András magyar király udvarába kalauzolja a néző/olvasót, ahol addig, amíg ő hazáját védve nem tartózkodik az országban, nehéz konfliktusok uralkodnak, melyeket részben a német udvaroncainak előnyökben részesítő Gertrudis királyné pazarlása, részben a nép nyomorúságos helyzete okoz. Katona mesteri módon kapcsolja össze a megoldásra váró országos gondokat a királyt távollétében helyettesítő Bánk bán személyes tragédiájával, akinek feleségét, Melindát a királyné öccse megbecstelenítette. Melinda a történetekbe beleőrül és öngyilkosságot követ el. A tragédiával párhuzamosan Tiborc panaszából tiszta kép rajzolódik ki Bánk bán előtt az országban uralkodó állapotokról

Katona József szülővárosában halt meg 1830. április 16-án az irodája bejárata előtt, mindössze 39 évesen. Szívrohamot kapott. Emlékezetét kegyelettel őrizzük országsszerte intézmények, közterületek névadójaként, emléktáblákon, képzőművészeti alkotások formájában. Alakját sajátos módon örökölte meg Móra Ferenc Koponyakút című írásában, Jókai Mór pedig a Mégis mozog a föld című regényében, amelyben a főszereplő, Jenő Kálmán alakjában lép elénk.

*Kovács Piroska
és Tretykó István*